

## Bakgrunn

I desember 2002 ble det oppnevnt et offentlig utvalg som skulle utrede og komme med forslag til et felles lovverk for høyere utdanning. Utvalget har hatt en bred faglig sammensetning og vært ledet av advokat Anders Ryssdal. Utvalget avga sin utredning i september 2003, og denne er nå sendt på høring. Fylkeskommunene er ikke høringsinstans, men Finnmark fylkeskommune anser saken som viktig og vil derfor komme med en uttalelse. Videre har høgskolen i Finnmark har oppfordret alle instanser i Finnmark til å sende inn høringsuttalelser til Ryssdalsutvalget (se vedlegg 1).

## Beskrivelse/vurdering

Den største endringen som gjelder høyere utdanning er at Ryssdalsutvalgets flertall foreslår at universiteter og høgskoler skal omgjøres til selveiende og selvstendige enheter med eksternt styreflertall. En valgt rektor skal erstattes av en ansatt daglig leder. I dag kan ikke en utdanningsinstitusjon gå konkurs, men det kan de med det nye lovforslaget. I forslaget til ny lov foreslås det å stille krav om forsvarlig egenkapital (Se vedlegg 2). Forslaget om å avvikle tilknytningen mellom stat og universitet/høgskoler vil innebærer en svekkelse av et overordnet politisk og økonomisk ansvar for utdanningsinstitusjonene, noe som særlig vil ramme de små høgskolene. De statlige virkemidlene vil begrense seg til pengeoverføringer og lovgivning. Institusjonene kommer i en konkurransesituasjon og blir selv nødt til å foreta prioritering med utgangspunkt hva som er lønnsomt for egen virksomhet. Forskning og utdanning som verdi i seg selv kan lett komme i annen rekke.

Ved å gjøre utdanningsinstitusjoner selveiende blir både universitet og høgskole avhengig av å selge undervisningstjenester og forskningsoppdrag. Det er betenkelig at brukernes etterspørsel er med å styre undervisning og forskning. De som ikke klarer å selge seg inn på markedet vil stå i fare for å gå konkurs. Studentenes valg og antall studenter svinger i takt med samfunnsutviklingen og i en slik sammenheng vil flere mindre høgskoler oppleve det som vanskelig å holde tritt med markedskreftene. I lovforslaget står det at institusjonene bare kan ta studentbetaling når undervisningsaktiviteten ikke er "fullfinansiert" fra staten. Dette kan medføre at "gratisprinsippet" er truet. Universiteter og høgskoler kan se seg nødt til å innføre studieavgift for å bedre sin økonomiske situasjon. Erfaringer fra andre land med selvstendige utdanningsinstitusjoner viser at en slik utvikling lett vil oppstå.

De regionale høgskolene har en svært viktig plass i sine regioners samfunns- og yrkesliv. Dette er fremhevet av UFD der følgende kan leses på deres nettsider om høgskoler: *"Målet har vært at flere skal få adgang til utdanning, og å tilføre distriktene mer faglig kompetanse"*.

Med Ryssdalsutvalgets forslag vil mindre høgskoler i distrikts-Norge bli særlig sårbare for svingninger i nærings- og samfunnsliv. I prisnippet står mange i fare for å bli slått konkurs, med de følgende det får for regionene. Finnmark har to høgskoler som begge spiller en viktig rolle for å rekruttere fagfolk til bl.a. barnehager, skoler og sykehus. Den ene høgskolen er samisk. Fylket ligger i dag på et bunnivå når det gjelder befolkningens utdanningsnivå. Dette forklares bl.a. med utfordringer knyttet kulturelle barrierer mot at ungdom velger høyere utdanning og det at fylket har et næringsliv som i liten grad har etterspurt kompetanse. Befolkningen er liten og spredt over et stort geografisk område. Med et slikt utgangspunkt er Finnmark ikke tjent med et system der drivkraften er etterspørselsorientert. Faren er stor for at enkelte utdanningstilbud ikke kommer i fordi antallet interesserte er for få til at tilbudet blir

lønnsomt for virksomheten. En slik utvikling vil få svært uheldige konsekvenser for utdanningsnivået i Finnmark.

## **Konklusjon**

Finnmark fylkeskommune vil fraråde at universiteter og høyskoler gjøres til selvstendige enheter uten statlig styring og påvirkning. Verken landet som helhet eller Finnmark med sine spesielle utfordringer er tjent med en utvikling der forskning og utdanning er markedsorientert. Utdanning av innbyggerne er en av landets viktigste oppgavene. Det er derfor naturlig at staten har det overordnede ansvaret .

Vadsø, 12.01.04

Wenche Pedersen  
Fylkesrådmann

Jarl O. Store  
Opplæringsjef

### **Vedlegg:**

- 1: Brev og forslag til høringsuttalelse fra Høgskolen i
- 2: Sammendrag av utvalgets forslag og vurderinger

## **KOMPETANSEUTVALGETS VEDTAK**

### **Sak 1/4 Ryssdalsutvalgets innstilling – høringsuttalelse fra Finnmark fylkeskommune**

Finnmark fylkeskommune har drøftet Ryssdalsutvalgets innstilling og vil på det sterkeste fraråde en omlegging der universiteter og høyskoler legges utenfor statlig styring og ansvar. Verken landet som helhet eller Finnmark med sine spesielle utfordringer er tjent med en utvikling der forskning og utdanning er markedstyrt. Utdanning av innbyggerne er en av landets viktigste oppgaver. Det må være et sentralt politisk ansvar å opprettholde en desentralisert høgscolestruktur med tilbud som er tilpasset behov i den enkelte region.

Til tross for en positiv utvikling har Finnmark fortsatt et lavere utdanningsnivå sammenlignet med resten av landet. Et desentralisert tilbud er viktig for å kunne gi flere et tilbud. Særlig vil dette gjelde profesjonsutdanning. Utdanning og forskning skal ivareta viktige samfunnsoppgaver, og må ikke styres etter snevre lønnsomhets vurderinger.

For Finnmark er det viktig at tilbud som ikke isolert sett er "lønnsomme", blir opprettholdt lokalt, spesielt utfra et regionalpolitisk perspektiv. Det er derfor naturlig at staten har det overordnede ansvaret, og at statlige universiteter og høyskoler opprettholdes som forvaltningsorgan.